

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

FİLİSTİN-İSRAİL MESELESİ NEREYE GİDİYOR?

M. MUSTAFA AKKAN

Araştırma Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

KONYA
Aralık, 2017
www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	2
2. SİYONİZMİN DOĞUŞU VE YAHUDİ DEVLETİ FİKRİ.....	3
3. FİLİSTİN-İSRAİL MESELESİNE KRONOLOJİK BAKIŞ.....	5
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	22
5. KAYNAKÇA.....	24

1. GİRİŞ

Konuya bir parça aşına olan ve Ortadoğu ve dünyadaki gelişmeleri ana hatlarıyla izleyen herkes, Filistin’de en azından 1920’lerden bu yana süregelen savaşımın sadece bu küçük, ama kahraman halkı ilgilendirmekle sınırlı olmadığını bilir. Sömürgeci Siyonist projenin ürünü olan Filistin sorunu, başta Britanya ve ABD gelmek üzere bölgeye egemen olma, onun enerji kaynaklarını denetim altına alma ve Arap ve İslam dünyasındaki anti-emperyalist ve demokratik uyanışı boğma çizgisini izlemiş olan büyük devletlerin stratejik hedeflerine kopmaz bağlarla bağlı olagelmıştır.

Sorunun bu en kabataslak konusu bile, Filistin halkının direnişinin salt küçük bir ulusun İsrail’in işgaline karşı verdiği olağan bir ulusal kurtuluş savaşı olmakla kalmadığını, onun çok ötesinde bir anlam taşıdığını, halihazırdaki Siyonist işgale karşı çıkmakla sınırlı içeriğinden bağımsız olarak Filistin direnişinin Arap halklarının ve hatta dünya işçi sınıfı ve halklarının her türden baskı ve sömürüye karşı savaşımalarında çok önemli bir yer tuttuğunu göstermeye yetecektir.

Filistin sorunu en yalın şekliyle, topraklarından koparılan bir halkın yeniden topraklarına dönme ve bağımsız devletini kurma mücadelesi olarak tanımlanabilir. Yüz yıla yakın bir süredir devam eden bu sorunun kökeninde, İngiltere’nin Birinci Dünya Savaşı sonrasında Ortadoğu’da stratejik çıkarları açısından önem taşıyan bir bölgeyi kontrolü altına alma amacı yatmaktadır. Balfour Deklarasyonu’yla gerekli zeminin hazırlanarak Filistin’de İngiliz manda idaresinin kurulması, bu amacın gerçekleşmesini sağlamıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasındaki çalkantılı dönemde manda topraklarında çoğunluğu oluşturan Araplarla İngilizlerin kurulmasına izin verdikleri “Yahudi Yurdu”na göç eden Yahudiler arasında çıkan çatışmalar ve manda idaresine karşı başlayan ayaklanmalar durumu İngiltere bakımından giderek güçleştirmeye başlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı’nın sonunda İngiltere ile Fransa’nın yerini ABD ve Sovyetler Birliği’nin alması, Ortadoğu’da yeni güç dengelerine uygun bir düzen oluşturulması gereğini ortaya çıkarmıştır. İngiltere’nin bu şartlar altında manda yönetimine son verme kararı alarak konuyu BM’ye götürmesi, Filistin’in bölünmesi ve İsrail devletinin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. BM’nin taksim kararını kabul etmeyerek İsrail’e savaş açan Arapların ağır yenilgileri, İsrail’in bütün Filistin topraklarına hakim olmasına ve Filistinlilerin sadece devletsiz değil, yurtsuz da kalmalarına neden olmuştur. Bugün milyonlarca Filistinli mülteci dünyanın farklı ülkelerinde yaşamakta, uzun mücadelelerden sonra işgal altındaki toprakların küçük bir bölümünde kurulan Filistin özerk yönetimi bağımsız devlet olma arayışlarını sürdürmektedir.

2. SİYONİZMİN DOĞUŞU VE YAHUDİ DEVLETİ FİKRİ

Dünyanın farklı bölgelerinde çeşitli ülkelerin uyruğu olarak yaşayan Yahudilerin kendilerine ait bir devlet çatısı altında bir araya gelmeleri düşüncesi, yaşadıkları ülkelerde karşı karşıya kaldıkları baskı ve ayrımcılıkla yakından bağlantılıdır. 1800'lü yıllarda Rusya'da Yahudilere karşı başlayan katliamlar, Siyonist hareketin doğmasında önemli rol oynamıştır. 1882'de Leo Pinsker, Anti-Semitizm'in Avrupa toplumundan kolaylıkla silinemeyeceği ve Yahudilerin eşitliğinin kabul edilmeyeceği inancıyla, Batı toplumunun değişmesini beklemektense, Yahudilerin kendi kaderlerine sahip çıkıp, bağımsız bir devlet kurmaları gerektiğini savunmuştur. Pinsker'in Yahudi Devletinin Filistin dışında da kurulabileceği düşüncesini kabul etmemekle birlikte, fikirlerinden etkilenen ilk Siyonistler, Sion'u Sevenler/Sion Aşıkları Derneğini kurarak, Filistin'deki yerleşimlerde yaşamak üzere küçük gruplar halinde örgütlenmiş ve 1882-1903 yılları arasında, ilk Aliyah (göç dalgası) olarak adlandırılan göç hareketini başlatmışlardır.

Siyonizmin ideolojik temelini ise 1896'da yazdığı Yahudi Devleti kitabıyla Theodor Herzl atmıştır. Siyonizme açıkça ifade edilmiş siyasal bir hedef sağlayan Herzl'in çabalarıyla 1897'de Basel'de toplanan ilk Siyonist Kongresi'nde, Filistin'de Yahudi halkı için hukuken tanınan bir yurt sağlama hedefi benimsenmiş ve Dünya Siyonist Örgütü'nün kurulmasına karar verilmiştir. Ancak, Herzl, 1904'te ölene kadar Basel Programına devlet desteği bulamamıştır.

Siyonistlere, Filistin üzerindeki emellerinin uluslararası toplum tarafından tanınması fırsatını sağlayan gelişme, İngiltere'nin Birinci Dünya Savaşı yıllarında Rusya'yı savaşta tutmak, Amerika'nın savaşa katılmasını çabuklaştırmak ve Almanya'yı içerden zayıflatmak amacıyla Siyonistlerden destek alabileceğine inanması olmuştur. Londra'daki Siyonist Sözcüsü Chaim Weizmann'ın da çabalarıyla gelişme kaydeden İngiltere ile Siyonistler arasındaki yakınlaşma, 1917'de Balfour Deklarasyonu'nun ilanına giden yolu açmıştır. Kasım 1917'de yayınlanan Balfour Deklarasyonu ile İngiltere, Filistin'de bir Yahudi milli yurdunun kurulmasını – Filistin'deki Yahudi olmayan toplumların sivil ve dini haklarına zarar verilmeyeceğini de belirtmek suretiyle – kabul ettiğini duyurmuştur. Böylece Yahudilerin bir milli yurt (devlet) elde etmesi, Filistinli Arapların ise yurtsuz (ve devletsiz) kalması sonucunu doğuracak olan Filistin sorununun temeli atılmıştır.

İngiltere'nin, henüz Osmanlı egemenliğindeki Filistin'de, Yahudi milli yurdu kurulmasını kabul etmekle, savaştan sonra bölgede İngiliz mevcudiyetini meşrulaştıracak bir oluşuma zemin hazırlamayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Filistin, İngiltere için Uzak Doğu ve Hindistan yolundaki Süveyş Kanalı'na yakın topraklarda kontrolün ele geçirilmesi ya da bir başka gücün kontrolünün önlenmesi bakımından stratejik önem taşımaktaydı. İngiltere Savaş Bakanlığı'nın Aralık 1918 tarihli "Suriye'nin Britanya İmparatorluğu Bakımından Stratejik Ehemmiyeti" başlıklı raporunda; "Filistin'de tampon bir Yahudi Devleti yaratılması – her ne kadar bu güçsüz olacaksa da – İngiltere

FİLİSTİN İSRAİL MESELESİ NEREYE GİDİYOR? M. MUSTAFA AKKAN

için stratejik bakımdan şayan-ı arzudur. Yeter ki bu, Müslüman hissiyatını rahatsız etmeden yaratılsın ve potansiyel olarak İngiltere'ye muhasım bir devletçe de kontrol edilmesin" denilmektedir.

İngiltere ile Fransa arasında Osmanlı İmparatorluğu'nun, Arap coğrafyasındaki topraklarının paylaşımına ilişkin olarak 1916'da yapılan Sykes-Picot Anlaşması'nda Filistin'in uluslararası yönetim altında olması öngörülmüştü. İngiltere, aynı sırada savaş sonrası Arap topraklarında bağımsızlık vaat ettiği Mekke Şerifi Hüseyin ile yürüttüğü temaslarda (Hüseyin-McMohan mektuplaşmaları) Filistin konusunu net bir sonuca bağlamaktan ısrarla kaçınıyordu. Araplar, Filistin'i Büyük Suriye'nin ayrılmaz parçası olarak görüyor ve Filistin'e ilişkin taleplerini sürdürüyorlardı. Oysa İngiltere, Büyük Suriye'nin bir bölümünü Fransa ile paylaşmıştı. Gerçi, İngiltere, 1918'de Fransa ile arasındaki sürtüşmeler, Araplardan gelen tepkiler ve Suriye'nin stratejik önemini kendisinin de Suriye'ye ilgi duymasına yol açması nedeniyle Sykes-Picot'un gözden geçirilmesini talep etmişti, ama Fransa'nın Suriye üzerindeki ısrarı devam etmekteydi.

Süregelen taleplerine karşın, İngiltere'nin Balfour Deklarasyonu ile Filistin'de Yahudilere milli yurt kurulması sözünü vermesi, Arapların tepkisine neden olmuş, İngiltere, Şerif Hüseyin'i ikna etmek için; İngiltere'nin Arapların millet kurmasına yardımcı olacağı, Filistin'de hiçbir halkın diğerine bağımlı olmayacağı, burada üç din için de kutsal olan mekânlar bulunduğundan, özel bir rejim kurulması gerektiği, Yahudilerin Filistin'e dönmesini İngiltere'nin de istediği, dünya Yahudilerininin Arap davasına dostluğunun, Yahudilerin siyasi nüfuzuna sahip bulunduğu devletlerin desteği anlamına geldiği, Siyonist liderlerin amaçlarına Araplarla işbirliği içinde varmak istediği hususlarını bildirmişti.

Şerif Hüseyin, İngiltere'nin Filistin'de Arap-Yahudi işbirliğini gerçekleştirme isteğine olumlu yaklaşmış, oğlu Faysal ile Weizmann arasında Ocak 1919'da bir anlaşma imzalanmıştı. Ancak, bu işbirliği, Suriye milliyetçiliğinin hız kazandığı Şam'da toplanan ve Faysal'ı Suriye'nin başına getiren Milli Kongre'de Filistin'in Suriye'den ayrılmasına, Filistin'de Yahudi Yurdu kurulmasına ve Filistin'e Yahudi göçüne karşı çıkan kararlar alınması ve Faysal'ın milliyetçilerin tepkisini çekmek istememesi nedeniyle sona ermiştir. Suriye Milli Kongresi, Faysal'ı Mart 1920'de Suriye, Lübnan, Ürdün ve Filistin'i içeren Büyük Suriye'nin Kralı ilan etmiş, ama bir ay sonra her şey değişmiştir. Nisan 1920'de toplanan San Remo Konferansı'nda, Büyük Suriye Fransa ile İngiltere arasında paylaşılarak, Suriye (Lübnan ile birlikte) Fransız, Irak, Ürdün ve Filistin ise İngiliz manda yönetimleri altına girmiştir. Filistin'de uluslararası yönetim yerine, İngiltere mandasının kurulmasında şüphesiz ki Balfour Deklarasyonu'yla Yahudilere milli yurt vaat edilmiş olması, meşrulaştırıcı bir rol oynamıştır.

Bağımsızlık beklentileri gerçekleşmediği gibi, Arap olmayan bir unsurun Filistin topraklarına yerleştirilmesi nedeniyle Araplarda özellikle İngiltere'ye karşı derin bir güvensizlik meydana gelmiştir. Bu güvensizliği daha da artıran gelişme, 1922'de Milletler Cemiyeti'nin Balfour Deklarasyonu'nu Filistin manda esaslarına dahil etmesi olmuştur.

3. FİLİSTİN-İSRAİL MESELESİNE KRONOLOJİK BAKIŞ

1929-1936 Arapların Tepkisi

İngiltere mandası altındaki Filistin'e Siyonist proje kapsamında yüzbinlerce Yahudi göç etti. Bu da Arap topluluklarda öfkeye, isyana yol açtı.

1922'de İngiltere'nin düzenlediği bir nüfus sayımı, Yahudilerin sayısının, Filistin'deki 750 binlik nüfusun yüzde 11'ine ulaştığını gösteriyordu. Bundan sonraki 15 yılda 300 bin Yahudi daha gelecekti.

Siyonistlerle Araplar arasındaki düşmanlık, Ağustos 1929'da kanlı çatışmalara dönüştü. 133 Yahudi, Filistinliler tarafından öldürüldü. İngiltere polisi de 110 Filistinliyi öldürdü.

Arapların tepkileri, 1936'da, geniş çaplı uygulanan genel grevle birlikte sivil itaatsizliğe dönüştü. Zaten o tarihe kadar, militan Siyonist örgüt Irgun Zvai Leumi, Filistin ile şimdiki Ürdün'ü "kurtarmak" amacıyla, Filistinli ve İngilizlere ait hedeflere saldırılar düzenlemekteydi.

Temmuz 1937'de İngiltere'de, Hindistan'dan sorumlu eski devlet bakanı Lord Peel'in başkanlığındaki bir Kraliyet Komisyonu, bu bölgeyi Yahudi ve Arap devletleri arasında ikiye bölmeyi önerdi. Yahudi devleti, İngiliz mandasındaki Filistin'in üçte birini kaplayacaktı ve Celile Denizi ile sahildeki düzlükleri içine alacaktı.

Filistinli ve Arap temsilciler teklifi reddetti. Göçün durmasını ve azınlık haklarına saygılı bir üniter devlet kurulmasını istediler. Şiddet içeren muhalefet 1938'e kadar sürdü. Ta ki, İngiltere'den gönderilen takviye birlikler tarafından bastırılıncaya dek.

1947 - Birleşmiş Milletler'in Devreye Girişi

Filistin'i 1920'den beri idare eden İngiltere, Siyonist-Arap sorununu çözme sorumluluğunu 1947'de Birleşmiş Milletler'e devretti.

Bölge şiddet olaylarıyla sarsılıyordu. Yahudiler artık nüfusun üçte birini oluşturuyordu. Ama toprakların yüzde 6'sı onların elindeydi. Avrupa'daki Nazi zulmünden kaçan yüz binlerce Yahudi'nin buraya ulaşması çözüm arayışını daha da acil hale getirdi. İkinci Dünya Savaşı'nda 6 milyon Yahudi öldürülmüştü.

BM'nin kurduğu özel komite, bölgeyi Filistin ve Arap devletleri arasında bölmeyi önerdi. Arap Yüksek Komitesi diye anılan Filistinli temsilciler, teklifi reddederken, Yahudi temsilciler kabul etti.

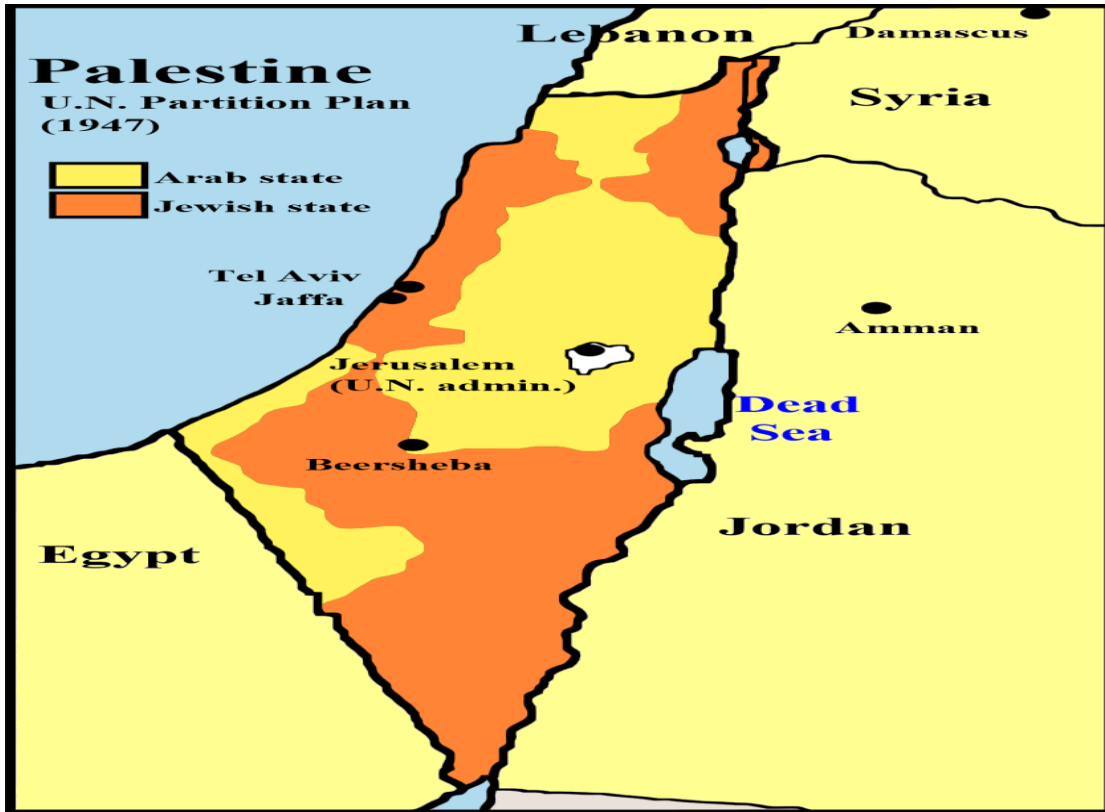
FİLİSTİN İSRAİL MESELESİ NEREYE GİDİYOR? M. MUSTAFA AKKAN

Paylaşım planı, Filistin'in yüzde 56,47'sini Yahudi devletine, yüzde 43,53'ünü de Arap devletine bırakıyordu. Kudüs ise uluslararası bir idare altında olacaktı. 29 Kasım 1947'de BM Genel Kurulu'nda 33 ülkenin oyuyla plan onaylandı. 13 ülke karşı oy vermiş, 10 ülke de çekimser kalmıştı. Filistinlilerin reddettiği plan hiç uygulanmadı.

İngiltere, 15 Mayıs 1948'de, Filistin'deki manda idaresine son verme niyetini ilan etti ancak bu tarih öncesinde çarpışmalar başladı.

İngiltere halkı, askerlerinin ölümü nedeniyle Filistin'de İngiliz varlığına karşı çıkmaya başladı. Ayrıca İngilizler, ABD'nin daha fazla Yahudi mültecinin buraya kabul edilmesi için uyguladığı baskıya öfkeliydi. Bu da Siyonizme Amerikan desteğinin artışının işaretiydi.

Hem Arap hem de Yahudi taraflar, yaklaşan savaş için güçlerini seferber ediyordu. Yahudi milis güçlerinin Arap köylerinde "temizlik" operasyonları 1948 yılında Aralık ayında başladı.

1947 Birleşmiş Milletler Planı

1948 - İsrail'in Kuruluşu

İsrail Devleti, 2 bin yıldır kurulan ilk Yahudi devletiydi. Tel Aviv'de 14 Mayıs 1948'de saat 16:00'da ilan edildi. Karar, son İngiltere birliklerinin bölgeyi terk ettiği ertesi gün yürürlüğe girdi. Filistinliler, 15 Mayıs'ı "El Nakba" diye anarlar, yani "Felaket" günü.

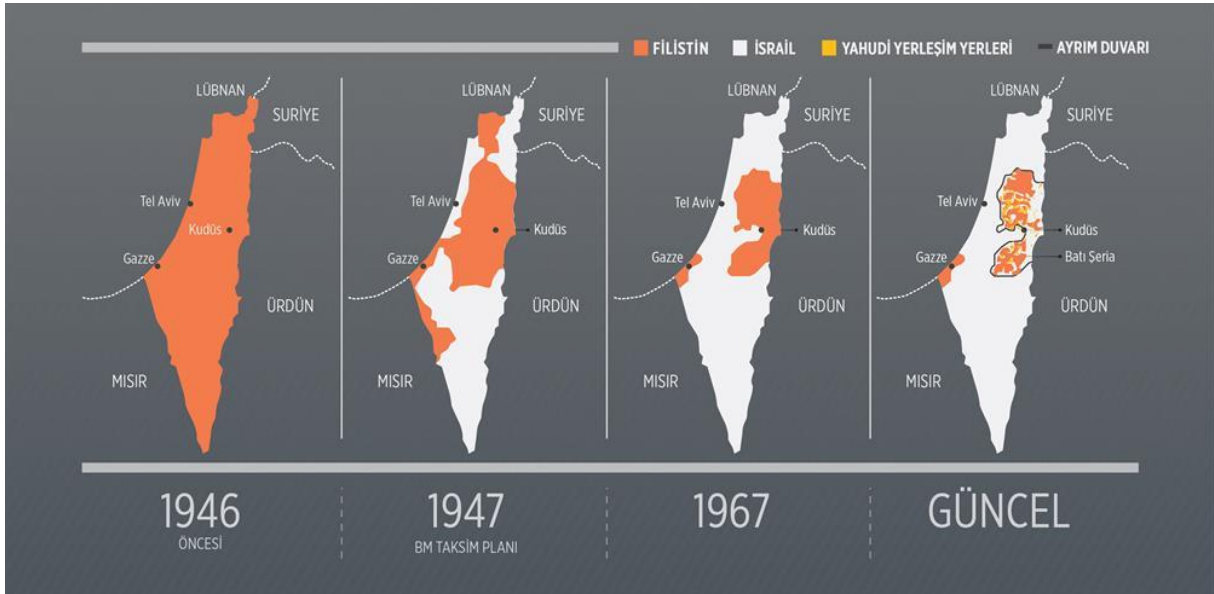

FİLİSTİN İSRAİL MESELESİ NEREYE GİDİYOR? M. MUSTAFA AKKAN

1948'e girilirken Arap ve Yahudi birlikleri birbirlerinin elindeki topraklara saldırıyordu. Yahudi güçleri, İrgun ve Lehi militanlarının desteğinde, daha fazla ilerleme kaydetti; Yahudi devletine ayrılmış toprakların yanı sıra, Filistinlilere ayrılmış bölgeleri de ele geçirmeye başladı. İrgun ve Lehi örgütlerinin militanları, 9 Nisan'da Kudüs yakınlarındaki Deir Yasin köyünde çok sayıda Filistinli'yi katletti. Katliam haberi, Filistinliler arasında hızla yayılıp dehşet yarattı ve yüz binlercesi Lübnan, Mısır ve şimdi Batı Şeria denen bölgeye kaçtı.

Yahudi orduları, Necef Çölü'nde, Celile'de, Batı Kudüs'te ve sahildeki düzlüklerin birçok bölümünde galip geliyordu.

İsrail devleti ilan edildikten bir gün sonra, Ürdün, Mısır, Lübnan, Irak ve Suriye orduları, hemen İsrail'de işgale başladı ama püskürtüldüler. İsrail ordusu küçük bölgelerde süren direnişi de bastırdı. Ortaya çıkan ateşkes hatları, İngiltere mandasındaki Filistin'in çoğunluğunu İsrail'e bırakıyordu.

Filistin'in Kaybettiği Topraklar

1964 – Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Kuruluşu

1948'den beri, İsrail'in ortaya çıkışına verilecek karşılığa önderlik etmek için Arap devletleri arasında rekabet vardı. Bu yüzden Filistinliler olaylara seyirci kalıyordu. 1964'te Kudüs'te kurulan Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) hemen ardından Arap devletleri tarafından tanındı. Bu devletler FKÖ'nün esasen kendi kontrollerinde kalmasını istiyordu. Ama Filistinliler gerçekten bağımsız bir örgüt istiyordu ve 1969'da örgütün başkanlığını ele geçiren Yaser Arafat'ın amacı da buydu. Kendisine bağlı, beş yıl önce gizli olarak kurulmuş El Fetih örgütü, İsrail'e karşı operasyonlarıyla ün kazanıyordu.

El Fetih savaşçıları, 1968'de Ürdün'de İsrail birliklerine ağır kayıplar verdirdi.

1967 Savaşı

İsrail ve Arap komşuları arasında artan gerginlik, 5 Haziran 1967'de başlayan 6 Gün Savaşları'na yol açtı. Orta Doğu anlaşmazlığının çehresi bu altı günde değişti. İsrail, Mısır'dan Gazze ve Sina Yarımadası'nı, Suriye'den de Golan Tepeleri'ni aldı. Ürdün güçlerini de Batı Şeria ile Doğu Kudüs'ten çıkardı.

Mısır'ın güçlü hava kuvvetleri, savaşın ilk günü saf dışı bırakıldı. İsrail uçakları, daha başlangıçta Mısır hava kuvvetlerini havalanamadan yerle bir etti.

Toprak kazanımları İsrail'in kontrolündeki alanı iki katına çıkardı. Zafer, İsrail ve yandaşları için yeni bir güven ve iyimserlik havası yaratıyordu. BM Güvenlik Konseyi, 242 sayılı kararı aldı. Kararda, savaşla toprak kazanımı reddediliyor, son çarpışmalarda ele geçirdiği yerlerden İsrail'in çekilmesi isteniyordu. BM'ye göre, bu savaşta 500 bin Filistinli daha mülteci haline geldi; Mısır, Lübnan, Ürdün ve Suriye'ye göç etti.

1973 Yom Kippur Savaşı

Yom Kippur, yani "Kefaret Günü", Yahudilerin en önemli dini bayramıdır. 1967'deki savaşta kaybettikleri toprakları diplomatik yollardan geri alamayan Mısır ve Suriye, 1973'teki Yom Kippur bayramı sırasında İsrail'e karşı taarruza girişti. Bu çarpışmalar, Ramazan Savaşı diye de anılır. Başlangıçta Mısır ve Suriye, Sina ve Golan Tepeleri'nde ilerleme kaydettiler. Üç hafta süren çarpışmalar sonunda bu durum değişti. İsrail neticede bazı yerlerde 1967'deki ateşkes hattının da ötesine geçti.

İsrail güçleri Golan Tepeleri'ni aşarak Suriye içinde ilerlemeye başladı. Gerçi sonradan bu toprakları bıraktılar. Mısır'da da, İsrail güçleri toprak kazandılar, Süveyş Kanalı'nın batı yakasına geçtiler. ABD, Sovyetler Birliği ve BM, diplomatik müdahalelerle ateşkes anlaşmasına varılmasını sağladı.

Mısır ve Suriye, toplam 8 bin 500 asker kaybetti. İsrail'in can kaybı ise 6 bindi.

Savaş sonunda İsrail, askeri, diplomatik ve ekonomik destek açılarından ABD'ye daha da bağımlı hale geldi. Savaşın hemen ardından Suudi Arabistan, İsrail'i destekleyen ülkelere petrol ambargosu başlattı. Petrol fiyatları bütün dünyada hızla yükselirken küresel nitelikte bir ekonomik kriz baş gösterdi ve ambargo Mart 1974'e kadar sürdü.

Ekim 1973'te, BM Güvenlik Konseyi, 338 sayılı kararı aldı. Bu kararda taraflardan, bir an önce çarpışmaları durdurmaları ve müzakerelere başlamaları isteniyordu.

1974 Arafat'ın BM'ye İlk Gidişi

Arafat liderliğindeki FKÖ ile Ebu Nidal gibi, FKÖ dışındaki Filistinli örgütler, İsrail ve diğer hedeflere karşı 1970'lerde bir dizi eylem düzenledi. Kara Eylül diye de bilinen Ebu Nidal'in örgütü, 1972 Münih Olimpiyatları'ndaki eylemde 11 İsrailli sporcu öldürdü.

Filistin'in tamamını "kurtarmak" için silaha başvuran FKÖ'nün lideri Arafat, bir yandan da BM'de barışçı çözümü savunduğunu anlatan ilk konuşmasını yaptı. Siyonist projeyi kınadı, ama ekledi: "Bugün bir elimde zeytin dalı, bir elimde kurtuluş savaşı veren birinin silahı var. Zeytin dalını düşürmeyin."

Bu konuşma, Filistinlilerin uluslararası tanınma çabalarına büyük katkı sağladı. Bir yıl sonra ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan Harold Saunders, Arap-İsrail barışı müzakere edilirken Filistin halkının meşru çıkarlarının da hesaba katılması gerektiğini söylüyordu.

1977 - İsrail'de Sağın Yükselişi

İsrail'in 1948'de kuruluşunda İrgun ve Lehi gibi aşırı grupların katkısı büyüktü. Ama bu örgütlerin mirasçısı Herut (sonradan Likud adını alıyor) Partisi, 1977'ye kadar hiçbir seçim kazanamadı.

İsrail siyaseti bu tarihe kadar sol kanattaki İşçi Partisi'nin hakimiyetindeydi. Likud ideolojisi, İsrail idaresinin İngiliz mandasına dahil olan bütün topraklara, yani Ürdün de dahil Kutsal Kitap'ta anlatılan "Büyük İsrail'e" yayılmasını savunuyordu.

Eski İrgun lideri Menahem Begin başkanlığındaki yeni hükümet, Batı Şeria ile Gazze Şeridi'nde yerleşim açmayı hızlandırdı. Amaç 1967'de kazanılan toprakları ileride geri vermemek için gerekçeler sağlamaktı.

Tarım Bakanı Ariel Şaron bu faaliyetleri körükledi; Şaron 1981'e kadar yerleşimlerle ilgili bakanlar komisyonunun başındaydı.

1979 - İsrail ve Mısır Barışı

Mısır Cumhurbaşkanı Enver Sedat 19 Kasım 1977'de İsrail'e uçup Knesset'te, yani parlamentoda konuşma yapınca dünya şaşkına döndü. İsrail'i tanıyan ilk Arap lider Sedat oldu. Yom Kippur Savaşı'nı daha dört yıl önce başlatan da kendisiydi. O savaş nihaî sonucu getirmemişti.

Mısır ve İsrail, 1978'de Camp David anlaşmalarını imzaladı. Metinde Orta Doğu'da barışın çerçevesi çiziliyordu ve buna Filistinlilere sınırlı özerklik verilmesi de dahildi. İkili barış anlaşmasını da Sedat ile Begin Mart 1979'da imzaladılar. Sina yarımadası Mısır'a geri verildi.

İsrail'le kendi başına pazarlığa giriştiği için Mısır, Arap devletleri tarafından boykota uğradı. Enver Sedat 1981'de kendi ordusundaki İslamcı unsurlar tarafından öldürüldü.

1982 - İsrail Lübnan'ı İşgal Ediyor

İsrail, Lübnan sınırına yakın yerleşim birimlerini saldırılardan korumak amacıyla bu ülkenin güneyine asker soktu. Ama Savunma Bakanı Ariel Şaron orduyu başkent Beyrut'a kadar götürdü; FKÖ'yü bu ülkeden çıkardı.

Sina'daki son İsrail birliklerinin geri çekilmesinin üzerinden daha iki ay bile geçmemişti. Lübnan işgali, Ebu Nidal örgütünün İsrail'in Londra büyükelçisine suikast girişimi üzerine başlatmıştı.

İsrail birlikleri Beyrut'a ağustos ayında vardı. Yapılan ateşkes anlaşması uyarınca FKÖ milisleri çekilince, Filistin mülteci kampları savunmasız kalmıştı.

İsrail güçleri 14 Eylül'de Beyrut etrafında birikirken, Hıristiyan Falanj milislerin lideri Beşir Cemayel, başkentteki karargahında bir bombanın patlamasıyla öldü. Ertesi gün İsrail ordusu Batı Beyrut'u işgal etti.

16 Eylül'den 18 Eylül'e kadar, İsrail'le ittifak yapan Falanjistler, Sabra ve Şatilla kamplarında yüzlerce Filistinliyi öldürdü. Bu, neredeyse bir asrı bulan Ortadoğu mücadelesindeki en katli katliamlardan biriydi. Şaron, savunma bakanlığından başka bir göreve geçmek zorunda kaldı. Çünkü 1983'te İsrail'de yapılan bir soruşturma, onun katliamı önlemek için harekete geçmediğine hüküm vermişti. Sabra ve Şatilla katliamları Ariel Şaron hakkındaki "savaş suçlusu" iddialarının kaynağıdır. Bazı görgü tanıkları, İsrail askerlerinin, Hıristiyan milislerin kamplarda neler yapacağından haberdar olduğunu, hatta olanları izlediğini anlatmaktadır.

İntifada 1987-93

İsrail işgaline karşı intifada, yani kitlesel ayaklanma Gazze Şeridi'nde başladı; kısa sürede Batı Şeria'ya yayıldı. Protestolar, sivil itaatsizlik şekline büründü. Genel grevler düzenlendi, İsrail ürünleri boykot edildi, duvarlara yazılar yazıldı ve yollarda barikatlar kuruldu. Ama uluslararası ilgi toplayan protesto şekli, ağır silahlarla donanmış İsrail askerlerine taş atan Filistinlilerdi. İsrail ordusu karşılık verdi; çok sayıda Filistinli sivil yaşamını yitirdi. 1993'e kadar süren protestolarda toplam can kaybı bini aştı.

1988 - FKÖ Barışa Kapıyı Açıyor

İsrail büyük askeri gücüne rağmen 1987'de başlayan intifadayı durduramıyordu. Eylemleri İsrail işgali altında yaşayan Filistinlilerin tamamı destekliyordu.

1982'de Lübnan'dan sürüldükten sonra Tunus'a yerleşen FKÖ için de bu ayaklanma tehlike işaretiydi. Filistin "devrimi" hedefine dönük mücadelede dikkatler, FKÖ ve diaspora yerine işgal topraklarına dönmüştü. FKÖ başrolü kaybedebileceğini düşünmeye başladı.

Sürgündeki hükümet işlevi gören Filistin Ulusal Konseyi, Kasım 1988'de Cezayir'de toplandı ve 1947'deki Birleşmiş Milletler kararında yer alan "iki devlet" çözümünü kabul etti. Oylamada kabul edilen kararda ayrıca terörizm kınanıyor; BM Güvenlik Konseyi'nin 242 sayılı kararına dayalı müzakere isteği dile getiriliyordu. 242 sayılı karar, ayrıca 1967'de, İsrail'in ele geçirdiği topraklardan çekilmesini öngörüyor.

ABD, FKÖ ile diyaloga girişti. Ama İsrail hala FKÖ'yü terör örgütü olarak görüyor, muhatap almak istemiyordu. Bunun yerine İsrail Başbakanı Yitzak Şamir, kendi kaderini tayin hakkına ilişkin bir anlaşmaya varılmadan önce işgal topraklarında seçim yapılmasını önerdi.

1991 - Madrid Zirvesi

1991'de çıkan Körfez Savaşı FKÖ için felaket niteliğindedi. Yaser Arafat, Irak'a destek verdiği için Körfez bölgesindeki zengin hamilerini kaybetmişti. Irak'ın Kuveyt'i işgaline son verilmesi ardından ABD yönetimi Ortadoğu'da barış arayışına ağırlık verdi. Bu girişimler mâli olarak zayıflamış ve siyaseten tecrit edilmiş Arafat için, İsrail'deki muhafazakar Başbakan Yitzak Şamir'e oranla daha değerliydi.

ABD Dışişleri Bakanı James Baker'ın defalarca yaptığı ziyaretler, Madrid'de bir uluslararası zirve toplanmasına zemin hazırladı. Suriye katılmayı kabul etti; umudu, Golan Tepeleri'ni geri alacak müzakerelere girmektir. Ürdün de daveti kabul etti. Ancak Şamir, terörist olarak gördüğü FKÖ ile doğrudan muhatap olmak istemiyordu ve bu yüzden önde gelen Filistinli simalardan oluşan bir Filistin-Ürdün heyeti oluşturuldu. Bu Filistinliler FKÖ üyesi değildi. Zirve öncesindeki günlerde ABD, İsrail'le ender görülen bir cepheleşme içindeydi. İşgal edilmiş topraklarda Yahudilere yerleşim birimlerinin inşa edilmesi yüzünden İsrail'in alacağı 10 milyar dolarlık kredi garantisini askıya almıştı.

30 Ekim'de başlayan tarihi zirveyi dünya izledi. Eski düşmanlara, yaklaşımlarını açıklamaları için 45'er dakikalık konuşma fırsatı verildi. Filistinliler, İsrail'le paylaşılan bir gelecek umudunu dile getirdi. Şamir Yahudi devletinin meşruiyetini anlattı. Suriye Dışişleri Bakanı Faruk el Şara ise Şamir'in "terörist" geçmişini anlattı. ABD zirveden sonra İsrail'in, Suriye ve Filistin-Ürdün heyetleriyle ayrı ayrı ikili görüşmelerde bulunması için hazırlık yaptı.

1993 - Oslo Barış Süreci

Haziran 1992'de İsrail'de sol kanadın, yani İşçi Partisi'nin iktidara gelmesi çok kuvvetli bir barış sürecini başlattı. Sertlik yanlısı olarak gösterilen Başbakan Yitzak Rabin ile "güvercin" olarak gösterilen Şimon Peres ve Yosi Beilin, Filistinlilerle barışı konuşacak çok uygun bir ekibi oluşturuyordu. Körfez Savaşı'ndan sonra konumu zayıflayan FKÖ bu barış pazarlığından sonuç almayı umuyordu.

Washington'daki ikili görüşmeler tıkanınca İsrail, FKÖ'nün katılımına yönelik itirazını kaldırdı. Daha da önemlisi Dışişleri Bakanı Peres ve yardımcısı Beilin, Norveç'in girişimi olan gizli bir müzakere zemini kurma imkanını inceliyordu.

Washington'daki ikili görüşmelerden sonuç alınamayacağı anlaşılınca gizli Oslo kulvarı 20 Ocak 1993'te açıldı. Norveç'in Sarpsborg kasabasında görülmemiş ilerleme kaydedildi. Filistinliler işgal topraklarından aşamalı çekilmeye başlaması karşılığında İsrail devletini tanımayı kabul ediyordu.

Görüşmeler İlkeler Deklarasyonu'nu getirdi. Bu belge Washington'da imzalanırken, Arafat ile Rabin arasındaki tarihi tokalaşmayı 400 milyon insan canlı izledi.

1994 - Filistin Yönetimi'nin Kurulması

İsrail ve Filistin Kurtuluş Örgütü, İlkeler Deklarasyonu'nun başlangıçta nasıl uygulanacağı konusundaki anlaşmayı Kahire'de 4 Mayıs 1994'te imzaladı.

İsrail, Gazze Şeridi'nin çoğunu terk ediyordu. Sadece Yahudi yerleşimleri ve etraflarındaki arazilerde İsrail varlığı sürecekti. Batı Şeria'da ise Eriha kentini Filistinliler'e bırakıyorlardı. Bu pazarlıklar güçlüklerle yürütüldü ve Batı Şeria'nın El Halil kentinde düzenlenen bir katliam neredeyse görüşmelerin kesilmesine yol açıyordu. Tarihi İbrahim Camii'nde sabah namazı kılan Filistinliler'in üzerine makineli tüfekle ateş açan Yahudi yerleşimci Baru Goldstein, 29 kişiyi öldürdükten sonra öldürülmüştü.

Anlaşmanın içinde de aşılması gereken zorluklar vardı. Metinde beş yıllık geçiş dönemi içinde İsrail ordusunun geri çekilme aşamaları yer alıyordu. Ama bu aşamalar çok zorlu pazarlıkların sonuç vermesine bağlıydı. Bunlar Filistin devletinin kuruluşu, Kudüs'ün statüsü, işgal edilmiş topraklardaki Yahudi yerleşimlerinin durumu ve 1948 ile 67 arasında göçe zorlanan 3,5 milyon Filistinli mültecinin ne olacağı gibi konulardı.

Barış sürecini eleştirenler 1 Temmuz'da susmuştu. Çünkü Yaser Arafat, Filistin topraklarına bu tarihte geri döndü, coşkulu kalabalık tarafından muzaffer bir eda ile karşılandı. Filistin Kurtuluş Ordusu, İsrail birliklerinin boşalttığı yerlere konuşlandırıldı. Filistin Ulusal

İdaresi, yani özerk yönetimin başkanı olarak Yaser Arafat vardı artık. 1996'daki seçim de bunu tescil etti.

1995 - İkinci Oslo ve Rabin suikastı

Filistin yönetimi, Gazze Şeridi'ndeki ilk yılında zorluklarla boğuştu. Filistinli militanların bombalı eylemlerinde onlarca İsrailli öldü. İsrail özerk yönetimin topraklarına giriş çıkışları engelliyor; militanlara suikastlar düzenliyordu. Yeni yerleşim inşaatları da durmadı. Filistin Özerk Yönetimi kendi toplumunun öfkesini kitlesel gözetlilerle bastırmaya çalıştı. İsrail içinde ise barış sürecine tepkiler sağ kanattan ve dini gruplardan geliyordu.

Bu ortam içinde barış görüşmeleri yoğun çaba ile yürütülse de başlangıçta belirlenen takvime yetişilemiyordu. 24 Eylül'de 2. Oslo diye anılan anlaşma Mısır'ın Taba şehrinde ve Washington'da ayrı törenlerle imzalandı.

Bu anlaşma Batı Şeria'yı üçe bölüyordu.

1 - A Bölgesi: Batı Şeria'nın yüzde 7'sini oluşturan bu bölge, Doğu Kudüs ve El Halil haricindeki belli başlı yerleşim merkezlerini tam olarak Filistin idaresine bırakıyor.

2 - B Bölgesi: İsrail ve Filistinlilerin ortak kontrolüne bırakılan bu bölge Batı Şeria'nın yüzde 21'ini oluşturuyor.

3 - C Bölgesi: İsrail bu bölgeyi kontrol altında tutacak, ama aynı zamanda Filistinli tutukluları serbest bırakacaktı.

2. Oslo Anlaşması, Filistinlileri pek heyecanlandırmadı. İsrailli dinciler ise "Yahudi toprağının" teslim edilmesine öfkeliydi. Öfke ve tahrik içeren bir kampanyaya hedef olan Başbakan Yitzak Rabin, bir aşırı dinci Yahudi tarafından 4 Kasım'da öldürüldü. Suikast bütün dünyaya şok dalgaları yaydı. "Güvercin" diye nitelendirilen ve bir türlü tamamlanamayan barış sürecinin mimarı Şimon Peres başbakan oldu.

1996-1999 Kilitleme Dönemi

1996 yılına girildiğinde anlaşmazlık yine kan dökülmesine yol açıyordu. Hamas örgütü İsrail içinde bir dizi intihar eylemleri düzenledi. İsrail, Lübnan'ı üç hafta süreyle bombaladı.

Peres 29 Mayıs'taki seçimlerde, sağcı Binyamin Netanyahu'ya kıl payı yenildi. Netanyahu, Oslo anlaşmalarına karşı çıkıyor, "güvenlik içinde barış" tezini işliyordu.

Netanyahu işgal topraklarında yerleşim inşasının dondurulması kararını kaldırarak Arapları öfkeliyordu. El Aksa Camii'nin altına, arkeolojik amaçlarla bir tünel kazılması için izin verince de, tepkiler daha da şiddetlendi.

İsrail mevcut barış sürecini eleştirmesine rağmen ABD'nin artan baskısı sayesinde Ocak 1997'de El Halil şehrinin yüzde 97'sini Filistinlilere devretti. ABD'de 23 Ekim 1998'de imzaladığı Wye River Beyannamesi ise, Batı Şeria'dan çekilmenin sürmesini öngörüyordu.

Fakat Wye River'in uygulanmasına ilişkin itirazlar, Ocak 1999'da İsrail'de iktidardaki sağ koalisyonun çökmesine yol açtı. 18 Mayıs'taki seçimlerin galibi İşçi Partili Ehud Barak'tı. İsraililerle Araplar arasındaki 100 yıllık kavgayı sona erdirmeyi vaat ediyordu yeni başbakan. Oslo anlaşmalarında öngörülen beş yıllık geçiş süresi, 4 Mayıs 1999'da sona erdi. Ama Yaser Arafat tek yanlı Filistin devleti ilanından vazgeçirildi. Amaç İsrail'deki yeni yönetimle pazarlığa yeniden başlanmasıydı.

2000 - İkinci İntifada

Ehud Barak hükümetinin barışa ulaşacağına dair başlangıçta duyulan iyimserliğin temeli olmadığı zamanla anlaşıldı. Yeni bir Wye River sözleşmesi Eylül 1999'da imzalandı. Ama işgal topraklarından çekilme işleminin devam etmesi mümkün olmadı. Çünkü Kudüs'ün durumu, mülteciler, yerleşimler ve sınırlar gibi nihaî statü pazarlıkları sonuçsuz kalmıştı. Beş yıllık barış süreci sonunda pek bir şey elde edilememesi, Filistin halkında büyük bir bıkkınlık doğurdu.

Barak, Suriye ile barışa odaklandı. Bu alanda da başarı yoktu. Barak yine de İsrail'in 21 yıllık Lübnan macerasına son verdi.

Mayıs 2000'de İsrail'in Lübnan'dan çekilmesi, dikkatleri Yaser Arafat'a yöneltti. ABD Başkanı Bill Clinton ile Ehud Barak kademeli barış görüşmeleri yerine, bütün konularda hep birden sonuç almayı amaçlayan nihai pazarlığa girmeye zorlandı. Bu görüşmeler için ABD başkanının yazlığı Camp David seçildi. İki hafta süren görüşmelerde Kudüs'ün statüsü ve Filistinli mültecilerin geri dönüş hakları konusunda bir uzlaşmaya varılamadı.

Bunun getirdiği belirsizlik içinde, 28 Eylül'de muhalefetteki Likud Partisi'nin Netanyahu'dan sonraki lideri, yılların sağcı politikacısı Ariel Şaron, Mescid-i Aksa'nın bulunduğu kompleksi ziyaret etti. Bunun çok tahrik edici bir hareket olduğu söylendi. Filistinliler bu ziyareti protesto için gösterilere başladı. Ve gösteriler şimdi El Aksa intifadası diye anılan ayaklanmaya dönüştü.

2001 - Şaron'un Dönüşü

2000 yılının sonuna gelirken Başbakan Ehud Barak, giderek kanlı ve öfkeli bir hale gelen şiddet döngüsünün içinde buldu kendini. İsrail'in Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ndeki işgaline karşı intifada tırmanıyordu.

FİLİSTİN İSRAİL MESELESİ NEREYE GİDİYOR? M. MUSTAFA AKKAN

Çevresindeki koalisyon çökerken, Barak 10 Aralık'ta istifa etti. Halktan krizle mücadele konusunda yeni bir yetki istediğini söylüyordu. Ama 6 Şubat'taki seçimleri Ariel Şaron kazandı. İsraili seçmen 90'lı yıllar boyunca süren "barış için toprak" formüllerine arkasını dönmüştü. İsrail'in "Filistinli sorunu"na daha katı bir yaklaşımı savunuyorlardı artık.

Şaron, Filistinli militanlara karşı suikastlar, hava saldırıları ve Filistin idaresindeki topraklara düzenlenen baskınların ağır bastığı politikasını daha da şiddetlendirirken, can kaybı yükseliyordu. Filistinli militanlar ise İsrail şehirlerinde intihar eylemleri gerçekleştirdi.

ABD şiddet olaylarını durdurmak için uluslararası çabalara önderlik etti. Ayaklanmaya ilişkin uluslararası soruşturmayı, Amerikalı eski Senatör George Mitchell başkanlığındaki heyet yürüttü. CIA'nın eski Direktörü George Tenet ise ateşkesin nasıl uygulanabileceğine dair yaptığı görüşmeler sonunda bir öneri hazırladı. Ama bu girişimler döngüyü kıramadı.

2002 - Batı Şeria Yeniden İşgal Altında

Birkaç dalga halinde gelen intihar saldırıları ardından, İsrail önce mart sonra da haziran aylarında Batı Şeria'nın neredeyse tamamını işgal etti. 2002 yılının büyük bir bölümünde Filistin kentleri sık sık baskına uğradı, birbirleriyle bağlantısı kesildi, kuşatıldı ya da uzun süreler sokağa çıkma yasağı altında kaldı.

Nisan ayında İsrail güçleri Batı Şeria'nın kuzeyindeki Cenin mülteci kampına girip bölgeyi ele geçirdi. Filistinliler, burada bir katliam yapıldığını iddia ettiler. Kendisi de ağır kayıp veren İsrail ordusu ise örgütlü bir direniş ile karşılaştığını belirterek burada sadece 52 Filistinlinin öldüğü konusunda ısrar etti.

Birleşmiş Milletler'in bu konuda hazırladığı bir rapor, "sivilleri tehlikeyle karşı karşıya bırakan şiddet olayları" dolayısıyla her iki tarafı da suçladı ama ortada bir katliam olmadığı sonucuna ulaştı. Uluslararası Af Örgütü ise İsrail ordusunun Batı Şeria'da Cenin ve Nablus'a düzenlediği operasyonlarda savaş suçu işlediği hükmüne vardı.

Dikkatlerin odaklandığı bir diğer merkez de Beytüllahim oldu. Beytüllahim'deki Mîlad Kilisesi'nde 5 hafta boyunca devam eden kuşatma, mayıs ayında, kiliseye sığınmış olan çok sayıda Filistinli arasındaki 13 militanın sürgüne gönderilmesiyle sona erdi.

İsraili yetkililer 2002 yılı boyunca Gazze Şeridi ve Batı Şeria'da düzenlenen operasyonların amacının Filistinlilerin terör altyapısını yıkmak olduğunu kaydediyordu. Ancak hızı kesilmiş de olsa intihar saldırıları yıl boyu devam etti.

Üst üste iki yıldır barış süreci durma noktasına gelmişti. Birleşmiş Milletler, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve Avrupa Birliği'nden oluşan, "Dörtlü" Orta Doğu'da çözüme yönelik bir 'yol haritası' ile süreci yeniden canlandırmaya çalıştı.

2003 - Bush'un Ortadoğu Politikası

Yol haritasının yayımlanması, içeriği üzerinde 2002 yılı boyunca devam eden pazarlıklar dolayısıyla gecikti. Belge ancak 2003 yılı nisanında Amerika öncülüğünde Irak'a düzenlenen operasyon sonrasında yayımlandı. Belgenin yayımlanmasına kadar da tüm diplomatik girişimler askıda kaldı.

2003 Haziran'ında Amerika Birleşik Devletleri Başkanı George W. Bush, Ortadoğu konusundaki siyasetini uzun süredir beklenen bir konuşmayla açıkladı.

Bush konuşmasında Filistinlilere 'teröre taviz vermeyen' bir lider belirlemeleri çağrısında bulundu. Filistinli militan grupların yoğun müzakereler ardından haziran ayında ilan ettiği ateşkes ise ancak 7 hafta süreyle geçerli oldu.

2004 - Arafat'ın Ölümü

İsrail'in hava saldırıları ve Filistinli militanların intihar saldırılarının yaşandığı bir yıl oldu. İsrail'in mart ve nisan aylarında Hamas'ın ruhani lideri Şeyh Ahmet Yasin'le örgütün önde gelen isimlerinden Abdülazizi el Rantisi'yi öldürmesi Filistinliler arasında büyük tepkiye neden oldu.

İsrail Başbakanı Ariel Şaron, Gazze'den yerleşimcileri ve askerleri çekme planını açıkladı. Aynı yıl içinde İsrail Yüksek Mahkemesi, duvarın güzergahının değiştirilmesi gerektiğine hükmetti. Temmuz ayında da Lahey Adalet Divanı duvarı yaşa dışı ilan etti. Ancak İsrail bu kararlara rağmen duvar inşasını sürdürdü.

Ekim ayının sonlarında rahatsızlanan Filistin lideri Yaser Arafat, 11 Kasım'da tedavi için götürüldüğü Fransa'da hayatını kaybetti. Mahmud Abbas, Filistin Kurtuluş Örgütü liderliğine getirildi.

Yaser Arafat'ın Kabri

2005 - Gazze'den Çekilme

Ocak ayında Filistin'de yapılan seçimler sonunda Mahmud Abbas özerk yönetimin başkanlığına getirildi. Ariel Şaron ise, Gazze'den çekilme planı için hükümetinden onay aldı ve plan ağustos ayı sonunda yaşama geçirildi. Gazze'de bulunan yerleşimciler zorla bölgeden uzaklaştırıldı.

2006 - Hamas'ın Zaferi

Ocak ayı başında beyin kanaması geçirerek komaya giren Ariel Şaron'un yerine gelen Ehud Olmert, Kadima adlı yeni bir parti kurdu. Kadima, seçimler sonunda merkez sol İşçi Partisi ve aşırı Ortadoks Şas Partisi'yle koalisyon oluşturdu. İlk başta güçlü bir kamuoyu desteğine sahip olan Olmert, Hizbullah'ın iki askeri kaçırmayı ardından temmuz ayında Lübnan'a savaş açtı ve Beyrut'un da aralarında bulunduğu bazı kentleri bombaladı. Sonunda ilan edilen ateşkesin ardından Olmert, askerleri kurtarmayı başaramadığı ve savaşı yönetme biçimi nedeniyle ağır şekilde eleştirildi.

Filistin'de ise, ocak ayında düzenlenen seçimlerden Hamas ezici zaferle çıktı ve tek başına hükümet kurdu. Ancak İsrail'in varolma hakkını tanınması ve şiddeti reddetmesi için baskı altında kalan Hamas'a yönelik uluslararası ambargo uygulandı.

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği, Hamas'ı gerekçe göstererek, Filistin'e mali yardımları durdurunca, Hamas hükümeti kamu çalışanlarının maaşlarını bile ödeyemez hale geldi. Hamas'la El Fetih arasında tırmanan gerilim çatışmalara dönüştü; bu çatışmalar kimi gözlemciler göre, Filistin'i bir iç savaşın eşiğine getirdi.

2007- Siyasi Ayrışma

"İç savaş" endişeleri nedeniyle devreye giren Suudi Arabistan'ın aracılığıyla Mekke'de bir araya gelen Filistinli rakip gruplar Hamas ve El Fetih'in ulusal birlik hükümeti kurulması üzerinde anlaşmaya vardı.

Ancak İsmail Hanya başkanlığındaki hükümetin ömrü uzun olmadı. El Fetih'le Hamas arasında yaşanan çatışmalar sonunda, haziran ayında Hamas Gazze'nin kontrolünü ele geçirdi. Abbas hükümeti azletti. Hamas kontrolü altındaki Gazze'de hükümet kurdu, Mahmud Abbas ise, Selam Feyyad başkanlığında yalnızca Batı Şeria'yı kontrol edebilen bir hükümet kurdu.

2008 - Hamas - İsrail Ateşkesinin Sonu

Gazze'den İsrail'deki sınır kasabalarına durmaksızın düzenlenen roket saldırıları sonucunda, İsrail'in Mısır'ın da desteğini alarak başlattığı ablukaya daha fazla dayanamayan Gazzeliler, Refah sınırındaki duvarları yıkarak temel ihtiyaçlarını satın alabilmek için Mısır tarafına geçtiler. 11 gün sonra, 3 Şubat'ta Mısır güvenlik güçleri geçişleri yasakladığında, toplamda 800 bine yakın Gazzeli Mısır'a girip çıkmıştı.

İsrail'in Gazze Şeridi'ne düzenlediği saldırılarda en az 117 Filistinli hayatını kaybetti, 200 Filistinli de yaralandı. Yaklaşık 800 Filistinlinin evi tahrip edildi.

Mısır'ın arabuluculuğunda gerçekleşen müzakereler sonucu Hamas ile İsrail arasında altı aylık ateşkes imzalandı. Hamas roket atmama, İsrail de Gazze'ye yönelik ambargoyu kaldırma ve suikastları durdurma sözü vermişti. Hamas ile İsrail arasındaki altı aylık ateşkes 19 Aralık'ta sona erdi. Ateşkes sürecinde ambargo hafifletilmediği gibi saldırılar azalsa da kesilmedi.

Roket saldırılarını gerekçe gösteren İsrail, mezuniyet töreninin yapıldığı bir polis merkezini vurarak aralarında Hamas'ın üst düzey güvenlik görevlilerinin de bulunduğu 140 polisi öldürdü ve Gazze Şeridi'nde "Dökme Kurşun Operasyonu"na başladı. 60 savaş uçağının katıldığı operasyonun sadece ilk saatlerinde 200'ü aşkın Filistinli hayatını kaybetti.

2009 - Gazze'ye Kara Operasyonu

İsrail, Gazze Şeridi'nde kara operasyonuna başladı. Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın görev süresi fiilen doldu. Ancak başkanlık seçimleri ertelendi. Hamas hükümetinin İçişleri Bakanı Said Siyam, oğlu, erkek kardeşi ve ailesi ile birlikte İsrail'in füze saldırısında hayatını kaybetti.

Gazze'ye silah kaçakçılığının önlenmesi konusunda ABD ve İsrail dışişleri bakanları arasında bir anlaşma imzalandı.

22 gün süren operasyonun ardından İsrail ateşkesi kabul ederek yerle bir ettiği Gazze Şeridi'nden çekilmeye başladı. Çekilme işlemi 21 Ocak'ta tamamlandı.

İsrail'de genel seçimler yapıldı. Tzipi Livni'nin Kadima Partisi Binyamin Netanyahu'nun Likud Partisi'nden bir milletvekilliği fazla çıkarsa da sağ partilerin çoğunluğu alması nedeniyle hükümeti kurma görevi Netanyahu'ya verildi. 31 Mart'ta Likud Partisi'nin aşırı sağ partilerle kurduğu koalisyon hükümeti İsrail meclisinden güvenoyu aldı.

İsrail'in, Gazze'ye yönelik "Dökme Kurşun Operasyonu"nda orantısız güç kullanması nedeniyle savaş suçu işlemekle itham edildiği Goldstone Raporu, BM Genel Kurulu'nda kabul edildi.

24 Ocak 2010'da yapılması planlanan devlet başkanlığı ve meclis seçimleri, Hamas yönetimindeki Gazze Şeridi'nde oylama işleminin gerçekleşemeyeceği gerekçesiyle Filistin Seçim Komisyonu tarafından ertelendi.

2010 - Mavi Marmara Olayı

6 Aralık'ta Britanya'dan yola çıkan ve insani yardım malzemesi taşıyan "Filistin'e Yol Açık" konvoyu, Gazze'ye ulaştı. "Rotamız Filistin Yükümüz İnsani Yardım" sloganıyla yola çıkan Gazze'ye Özgürlük Filosu'na İsrail donanması uluslararası sularda saldırdı. Mavi Marmara gemisindeki 9 Türkiyeli yardım gönüllüsü öldürüldü, 50'yi aşkın gönüllü de yaralandı. Mavi Marmara katliamının ardından artan uluslararası baskılar karşısında Mısır, Refah Sınır Kapısı'nı üç yıl sonra süresiz olarak açarken; İsrail de 20 Haziran'da ambargoyu hafifletme kararı alarak Gazze'ye girebilecek malların listesini yeniledi.

İsrail'in Gazze'ye saldırması üzerine Aralık 2008'de rafa kaldırılan doğrudan barış müzakereleri, Filistin lideri Mahmud Abbas ile İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu tarafından Washington'da yeniden başlatıldı. BM İnsan Hakları Konseyi yayınladığı raporda, İsrail'in 9 Türk'ün ölümü ile sonuçlanan Mavi Marmara baskını "yasadışı, orantısız ve kabul edilemez gaddarlık" olarak nitelendirdi ve Filistin toprağına deniz ablukası uygulamasının "yasadışı" olduğunu belirtti.

2011 - UNESCO Gerilimi

İsrail'in Gazze Şeridi'nde bir hafta boyunca düzenlediği hava saldırılarında 18 Filistinli yaşamını yitirdi. Filistin Yönetimi, Birleşmiş Milletler'e tam üye 'devlet' statüsü kazanmak amacıyla BM Genel Sekreteri Ban ki-Mun'a başvurdu.

İsrail ve Hamas, beş yıldır esir olan asker Gilad Şalit ve binden fazla Filistinli mahkumun serbest kalması için anlaştı.

Filistin, UNESCO Genel Konferansı'nın kararı ile kurumun 194'üncü üyesi oldu. ABD, Filistin'in UNESCO'ya üyelik başvurusu kabul edilince, örgüte Kasım 2011'de yapmayı planladığı 60 milyon dolarlık ödemenin iptal edildiğini duyurdu.

İsrail, Hamas ile Ekim 2011'de yaptığı esir değişim anlaşmasının ikinci aşaması çerçevesinde, kendi seçtiği 550 tutukluyu serbest bıraktı.

Filistinli gruplar Fetih ve Hamas, uzun süren fikir ayrılıklarının ardından birleşme yolunda önemli bir adım attı. Mısır'ın başkenti Kahire'de yapılan görüşmelerin ardından Hamas, Filistin Kurtuluş Örgütü bünyesine katılma kararı aldı.

2012 - Arabulucu Mısır

İsrail'in, Gazze Şeridi'nde dört gün boyunca düzenlediği ve 25 Filistinlinin öldüğü operasyonlar sonrasında, taraflar Mısır'ın arabuluculuğunda anlaşmaya vardı.

Gazze Şeridi'ni 2007 yılından bu yana kontrolü altında tutan Hamas ile Filistin Kurtuluş Örgütü şemsiyesi altındaki en büyük grup Fetih, Filistin'de hükümet kurulması konusunda ilk adımı attı.

BM Filistin'e, BM'de üye olmayan gözlemci devlet statüsünü verme kararını aldı. BM Genel Kurulu'ndaki oylamada BMGK'nın beş daimi üyesinden Fransa, Rusya ve Çin bu kararı desteklerken İngiltere çekimser kaldı ABD ise hayır oyu kullanmıştı.

2013 - Kudüs İçin Görüşmeler

İsrail ve Filistinliler Amerika Birleşik Devletleri'nin arabuluculuğunda üç yıl aradan sonra ilk doğrudan barış görüşmeleri başlayacağı duyuruldu. Görüşmenin konusu İsrail hükümetinin Kudüs'ün bölünmesini karşı çıkmasıydı. İsrail'in talebi Kudüs'ün Yahudi halkının siyasi ve dini merkezi olması ve 1980'de çıkartılan İsrail Temel Yasası'ndaki 'Tam ve birleşik Kudüs İsrail'in başkentidir' ifadesinden geri adım atmamak. Filistin'in talebi ise Ürdün tarafından işgal edilen, daha sonra 1967 savaşının ardından İsrail'in ilhak ettiği Doğu Kudüs'ün Filistin devletinin başkenti olmasıydı. Dönemin ABD başkanı Barack Obama İsrail'in Doğu Kudüs'ü ilhakını tanıımıyordu ve büyükelçiliğini Tel Aviv'de tutuyordu.

Batı Şeria'daki Kalandiye mülteci kampında İsrail polisinin üç Filistinli'yi öldürmesi ardından, bugün Eriha'da iki taraftan yetkililerin bir araya geleceği barış görüşmeleri askıya alındı.

2014 - İsrail'in 51 Günlük Saldırısı

İsrail Gazze'ye yönelik 51 gün sürecek saldırılarını başlattı. Saldırılarda 530'u çocuk 302'si kadın 2 bin 100'den fazla Filistinli öldü, 10 binden fazla Filistinli de yaralandı. İsrail tarafında ise 64'ü asker 70 İsraili öldü, 720 İsraili de yaralandı. İki taraf için geçerli 12 saatlik ateşkes ilan edildi. Fakat İsrail ateşkesin üzerinden 2 saat geçtikten sonra ateşkesi ihlal edip kara saldırısına devam etti.

2015 - Filistin'den UCM'ye İsrail Hakkında Suç Duyurusu

Filistin, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne (UCM) resmen üye oldu. Filistin, UCM'ye İsrail hakkında suç duyurusunda bulundu. Filistin yönetimi, biri İsrail'in son Gazze savaşı diğeri ise yasadışı yerleşim faaliyetleri ile ilgili mahkemeye iki ayrı dosya sunmuştu.

Birleşmiş Milletler 2015 İsrail-Filistin raporu yayınladı. Rapora göre İsrail 2015 yılında 170 Filistinliyi öldürdü, 15 bin 377'sini yaraladı. İsrail son bir yıl içinde Batı Şeria ve Kudüs'te Filistinlilere ait 539 ev ve tesisi de yıktı.

2016 - BM Güvenlik Konseyi Kararı

Rusya, İsrail-Filistin sorunu konusunda açıklama yaptı. Putin, İsrail-Filistin müzakerelerine yeniden başlanması çağrısı yaptı ve 1967 sınırlarına tabi ve başkenti Doğu Kudüs olan bir Filistin devletinin kurulmasını desteklediklerini vurguladı.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, İsrail'in işgali altındaki Filistin topraklarında yasadışı tüm yerleşim faaliyetlerini "hemen ve tamamen" durdurmasını öngören karar tasarısını kabul etti. Güvenlik Konseyi üyesi 15 ülkeden 14'u karar tasarısı için 'evet' oyu verirken, veto hakkı bulunan ancak bu hakkı kullanmayan ABD 'çekimser' oy kullandı. İsrail BMGK'nın kararına uymayacağını açıklarken ABD'ye çok sert tepki gösterdi.

2017 - BM Güvenlik Konseyi Kararı

İsrail polisi Cuma günü sabah saatlerinde Mescid-i Aksa'da silahlı saldırıda bulunduğunu iddia ettiği üç Filistinliyi öldürdü, olayda yaralanan iki İsrail polisi de hayatını kaybetti. Bu olay üzerine Mescid-i Aksa'nın da içinde bulunduğu Harem el Şerif bölgesine giriş-çıkışlar iki gün boyunca yasaklandı. Açıldığında ise giriş noktalarına metal detektörleri yerleştirildi. Detektörleri protesto eden Filistinliler, Doğu Kudüs'ün sokaklarında namaz kılmaya başladı. Gerilim arttı Doğu Kudüs'te hem de Batı Şeria'da protestocu Filistinlilere İsrail polisi müdahale etti ve toplamda dört Filistinli öldürüldü. Ardından bir Filistinli, üç İsrailli sivil bıçaklayarak öldürdü.

ABD Başkanı Trump, İsrail'in başkenti olarak Kudüs'ü tanıdıklarını belirterek, İsrail ABD Büyükelçiliği'ni Tel Aviv'den Kudüs'e taşıyacaklarını açıkladı.

22 Aralık 2017'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda yapılan oylamayla, ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdığı karar reddedildi.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İsrail’de -en azından belli kesimlerde- daha en başından itibaren İsrail devletinin bütün Filistin topraklarında kurulması gerektiğine ilişkin bir düşünce var olmuştur. İsrail devleti kurulduktan sonra Arap nüfusu topraklarından çıkartmaya yönelik uygulamalar, Yahudi ulusuna dayanan bir Yahudi devleti yaratılması amacını göstermiştir. Arap-İsrail savaşları sonunda ortaya çıkan Filistin topraklarının işgali, İsrail’e tüm Filistin’de hakimiyet sağlama imkanını vermiştir. Bu toprakların iade edilmemesi gerektiğini savunanlar, yalnızca tarihi ve dini düşüncelerle değil, güvenlik kaygıları ve stratejik çıkarlar doğrultusunda hareket etmişlerdir.

Arap ülkeleri ile savaş durumunun devam etmesi, Filistin gerilla örgütlerinin saldırıları, içerdeki direnişler, ülke topraklarının küçüklüğünün, savunulmasında yarattığı zorluklar, İsrail’i iki yönlü bir politikaya yöneltmiştir. İsrail, güçlü bir orduya sahip olmak suretiyle Arap ülkelerinden, sınırlı özerklik verip, “iyi huylu” yerel yöneticiler vasıtasıyla yönetmek suretiyle de, Filistin topraklarından gelecek tehditleri önlemeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede, silahlı mücadele seçeneğini bırakıp İsrail’i tanıyan FKÖ’nün meşru muhatap kabul edilmesi ve Filistin’i yönetmesine –sınırlı ölçülerde- imkan tanınması, esas itibarıyla İsrail’in birinci İntifada ile yükselen güvenlik kaygılarının bir sonucudur.

Ancak Filistinliler barışı stratejik bir tercih olarak belirlerken, İsrail’in bunu sadece gerektiğinde başvurulacak seçeneklerden birisi olarak görmesi, sorunun temelini oluşturmaktadır. “Önce güvenlik” anlayışı ve barış müzakerelerinin öncelikle bunu sağlayacak bir araç olarak görülmesi, Oslo sürecinin başarısızlığa uğramasında ana etken olmuş, barış umutlarının sönmesi, ikinci İntifadaya giden yolu açmıştır.

İkinci İntifadanın özellikle İsrail şehirlerini ve İsrailli sivilleri hedef alması, uluslararası kamuoyunda Filistinlilere birinci İntifadanın sağladığı sempatiyi yok etmiş, 11 Eylül sonrası “terörle savaş” yaklaşımının hakim olduğu bir dünyada, işgale karşı direniş eylemleri olmaktan ziyade, terör eylemleri olarak nitelendirilmiştir. İkinci İntifadanın bu anlamda en önemli ve uzun vadeli sonucu, İsrail kamuoyunda barışa duyulan inancı zayıflatmış olmasıdır. İkinci İntifada, İsrail’in, Filistinlilerle yolları ayırma, uluslararası hukuka, barış müzakerelerine, baskılara aldırmadan kendi yolunu çizme anlayışını daha da güçlendirmiştir. 10 yıla yakın bir süredir devam eden Yol Haritası görüşmelerinden bir sonuç alınamaması, bu anlayış ile yakından bağlantılıdır. İsrail’de aşırı sağın, Filistin’de ise Hamas’ın yükselişe geçtiği, her iki tarafta da radikalleşme eğiliminin güçlendiği bu döneme, Filistin’de iç siyasi bölünme ve çatışmalar eşlik etmiştir.

FİLİSTİN İSRAİL MESELESİ NEREYE GİDİYOR? M. MUSTAFA AKKAN

2010'dan itibaren başlayan Arap baharıyla bir taraftan baskıcı yönetimler yıkılırken İslamcı parti ve hareketlerin güç kazanması, diğer yandan kontrol edilemeyen bir kaos ortamının doğması, İsrail'in güvenlik kaygılarını en üst noktaya çıkarmıştır. ABD'nin değişimden yana tutumu, statükocu İsrail'in tepkisini arttırmış, barış müzakerelerinin başlatılması, yerleşim faaliyetlerinin durdurulması taleplerine karşı çıkmasına yol açmıştır. Bu yönüyle Arap baharı, İsrail'in uzlaşmaz tutumuna gerekçe sağlamış, tek yanlı politikalarına hız kazandırma fırsatı yaratmıştır.

Barış müzakereleri belki de güçlü ile güçsüzün aynı şartlarda masaya oturtulmasındaki ısrar nedeniyle başarılı olamamaktadır. İsrail'in ilhak politikası, çözümün önündeki engel olarak masaya konulmakta, ancak bu politikanın Filistinlilerle yapılacak doğrudan müzakerelerle sonlandırılacağı zannedilmektedir. Oysa, "sahadaki gerçekleri" eninde sonunda Filistinlilere kabul ettireceğini düşünen İsrail için müzakereler sadece fiili durumu hukukileştirme aracı olarak görülmektedir. Bu şartlar altında, Filistinliler bakımından barış için umutlu olmayı gerektirecek bir durum yoktur, üçüncü, dördüncü İntifadalarla hayatlarına devam edeceklerdir.

Son olarak ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıyacağını ilan etmesiyle birlikte uluslararası alanda yeni bir tartışma alanı zemin kazanmıştır. Vaktiyle İsrail'in politikalarına karşı savaş açma yoluna kadar gitmiş olan Müslüman Araplar, bugün adeta sessizliğe gömülmüşlerdir. Aslında o zamandan bu zamana köprü'nün altından çok su akmıştır. Irak uzun süre ABD'nin işgali altında kalmış, toprakları etnik parçalara bölünmüş, bir diğer ifadeyle belirli güçlerin güdümüne girmiştir. Mısır'da iktidar devrilmiş, darbeci bir asker olan Sisi yönetiminde yine ABD güdümünde bir siyaset izlenmektedir. Suriye'de halen devam etmekte olan bir iç savaş hali vardır, şu anda Suriye'nin kafasını kaldıracak mecali yoktur. Tunus, Yemen ve Libya'da liderler devrilmiş, bu ülkelerin uluslararası alanda politika üretebilecek güçleri kalmamıştır. Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri, ABD'nin birer büyükelçiliği haline gelmişler ve çıkarlarını bu yönde değiştirmişlerdir.

Kısacası son on yılda, Müslüman ülkelerde çok şey değişmiştir. ABD'nin Kudüs açıklamasından sonra, İslam İşbirliği Teşkilatı, Türkiye önderliğinde İstanbul'da olağanüstü toplanmış ve Doğu Kudüs'ü Filistin'in başkenti olarak tanıyacaklarını bildirmişlerdir. Bütün bu yaşananlardan sonra, Filistin meselesinin nasıl bir seyir izleyeceğini zaman gösterecektir.

1882
KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

FİLİSTİN İSRAİL MESELESİ NEREYE GİDİYOR? M. MUSTAFA AKKAN

5. KAYNAKÇA

<https://m.bianet.org/bianet/siyaset/53881-israil-filistin-sorununun-tarihcesi#top>

<https://www.stratejikortak.com/2016/05/israil-filistin-sorunu.html>

<http://www.aljazeera.com.tr/kronoloji/kronoloji-1915ten-gunumuze-filistin>

<https://www.neoldu.com/israil-filistin-sorununun-tarihcesi-747h.htm>

<http://ankaenstitusu.com/wpcontent/uploads/2017/02/F%C4%B0L%C4%B0ST%C4%B0N-SORUNUYeni.pdf>

file:///C:/Users/ETUD08/Downloads/1389-Yashamla_Olum_Arasinda_Qezze-Dunden_Bu_Gune_Filistin_Sorunu-Noam_Chomsky-Chamski-Ilan_Pappe-Taylan_Doghan-Ali_Kerem_Saysal-2011-337s.pdf

http://kutuphane.halkcephesi.net/filistin_israil%20dosyasi/filistin%20israil%20dosyasi.pdf